

SPIS TREŚCI

WSTĘP	11
Rozdział I. PRAWO WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE	15
1. Wprowadzenie	15
2. Prawo stanowione	18
3. Prawo precedensowe	21
4. Zacieranie różnic	25
5. Prawo zwyczajowe	27
6. Prawo wyznaniowe (muzułmańskie)	31
7. Prawo w państwach Czarnej Afryki	33
8. Prawo w państwach Dalekiego Wschodu	34
9. Prawo w demokratycznym i autokratycznym systemie politycznym	36
10. Prawo międzynarodowe publiczne	39
11. Prawo Wspólnot Europejskich	43
Wybrana literatura	48
Rozdział II. PRAWO W GOSPODARCE	51
1. Funkcje prawa — wprowadzenie	51
2. Funkcje prawa w gospodarce nakazowej i rynkowej	57
3. Funkcje prawa w gospodarce mieszanej	61
4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej o gospodarce	69
Wybrana literatura	75
Rozdział III. ZNAJOMOŚĆ PRAWA	77
1. Wprowadzenie	77
2. Przepisy i normy prawne	78
3. Reguły wykładni prawa	83
4. Abstrakcyjna i sytuacyjna informacja o prawie	85
5. Optymalna znajomość prawa	90
6. Typowe postawy wobec prawa	94
Wybrana literatura	96

Rozdział IV. AKTY PRAWODAWCZE	98
1. Wprowadzenie	98
2. Powszechnie i wewnątrznie obowiązujące akty prawodawcze	101
3. Konstytucja	103
4. Ustawy	106
5. Wyjątek: rozporządzenie z mocą ustawy	111
6. Ratyfikowane umowy międzynarodowe	112
7. Rozporządzenia	114
8. Akty prawa miejscowego	115
9. Prawo konsensualne	116
10. Akty prawa wewnętrznego	117
11. Inflacja prawa i innych regulacji	119
12. Kontrola konstytucyjności prawa przez Trybunał Konstytucyjny	121
Wybrana literatura	126
Rozdział V. CO ZAWIERAJĄ AKTY PRAWODAWCZE?	128
1. Wprowadzenie	128
2. Rodzaje przepisów prawnych	130
3. Przepisy prawne a normy prawne	144
Wybrana literatura	149
Rozdział VI. WYKŁADNIA PRAWA	151
1. Wprowadzenie	151
2. Przykład — pojawiają się wątpliwości interpretacyjne	153
3. Podmioty dokonujące wykładni	155
4. Fazy wykładni	160
4.1. Możliwość pierwsza: sytuacja idealna — wykładnia dosłowna	160
4.2. Możliwość druga: wyjątek — odstępstwo od wykładni dosłownej	160
4.3. Możliwość trzecia — najczęściej spotykana	162
5. Językowe reguły interpretacyjne	163
6. Systemowe reguły interpretacyjne	166
7. Funkcjonalne reguły interpretacyjne	169
8. Wykładnia statyczna i dynamiczna	172
9. Interpretacja prawa międzynarodowego i wspólnotowego	173
10. Powrót do przykładu — rozstrzygamy wątpliwości interpretacyjne	175
Aneks — przykłady wykładni Sądu Najwyższego	180
Wybrana literatura	189
Rozdział VII. GDZIE SZUKAĆ INFORMACJI O PRZEPISACH PRAWNYCH I WYKŁADNI?	190
1. Informacja abstrakcyjna bezpośrednia udostępniana tradycyjnie	190
1.1. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej	191
1.2. Wojewódzkie dzienniki urzędowe	192
1.3. Dziennik Urzędowy RP „Monitor Polski”	193
1.4. Dzienniki urzędowe ministrów i innych urzędów centralnych	194
1.5. Dzienniki urzędowe i dokumenty rządowe państw obcych oraz Unii Europejskiej	195
1.6. Zbiory orzecznictwa	197

2. Informacja abstrakcyjna bezpośrednia udostępniana elektronicznie (CD i <i>on line</i>)	199
2.1. Internetowy system Informacji Prawnej Sejmu RP	199
2.2. Baza Komitetu Integracji Europejskiej	200
2.3. Bazy komercyjne	200
3. Komputerowe bazy danych na świecie	205
Wybrana literatura	208
Rozdział VIII. WSPÓŁPRACA PRAWNIKA I EKONOMISTY	210
1. Profesje prawnicze w Polsce	210
2. Rola prawnika w przedsiębiorstwie	213
3. Kryteria wyboru i oceny prawnika	219
4. Adwokat i radca prawny: wolne zawody prawnicze	225
5. Adwokat	227
6. Radca prawny	232
7. Notariusz	235
8. Uwagi o dobrej współpracy	239
9. Świadczenie usług prawnych w Unii Europejskiej	240
Wybrana literatura	243
Rozdział IX. OBOWIĄZYWANIE PRAWA W CZASIE I W PRZESTRZENI	244
1. Kryteria obowiązywania prawa	244
2. Obowiązywanie aktów prawodawczych	247
3. Obowiązywanie prawa na podstawie reguł kolizyjnych	252
4. Obowiązywanie prawa na podstawie reguł wnioskowań prawnych	253
5. Obowiązywanie prawa w przestrzeni	256
6. Obowiązywanie prawa wspólnotowego w czasie i w przestrzeni	261
7. Problemy terytorialnego obowiązywania prawa związane z Internetem — prawo w cyberprzestrzeni	262
8. Prawo na morzu otwartym	270
9. Prawo w przestrzeni kosmicznej	270
Wybrana literatura	271
Rozdział X. PODMIOTY PRAWA	273
1. Wprowadzenie	273
2. Osoby fizyczne	274
2.1. Obywatele	276
2.2. Cudzoziemcy	279
2.3. Obywatelstwo europejskie	282
3. Osoby prawne	283
3.1. Typy osób prawnych	284
3.2. Spółdzielnie	290
3.3. Banki	291
3.4. Spółki	292
4. Przedsiębiorca jako podmiot prawa działalności gospodarczej	297
5. Osoby prawne o celach pozagospodarczych	299
5.1. Fundacje	299
5.2. Stowarzyszenia	300

5.3. Partie polityczne	300
5.4. Związki zawodowe	301
5.5. Związki pracodawców	302
5.6. Związki wyznaniowe	302
6. Osobowość prawna jednostek samorządu terytorialnego	303
7. Organy państwa — podmioty nie mające odrębnej osobowości prawnej	305
7.1. Sejm i Senat	306
7.2. Prezydent RP	306
7.3. Rada Ministrów	307
7.4. Prezes Rady Ministrów	308
7.5. Ministrowie	309
7.6. Urzędy centralne i agencje rządowe	309
7.7. Terenowe organy administracji rządowej	310
7.8. Sądy i trybunały	310
7.9. Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	311
8. Podmioty prawa międzynarodowego publicznego	312
Wybrana literatura	313
Rozdział XI. FAKTY I STOSUNKI PRAWNE	315
1. Fakty indyferentne prawnie i fakty prawne	315
2. Zdarzenia i zachowania	317
3. Typy stosunków prawnych	320
4. Przedmiot stosunku prawnego	323
5. Treść stosunku prawnego	324
Wybrana literatura	328
Rozdział XII. STRUKTURA PRAWA	329
1. Prawo prywatne i prawo publiczne	329
2. Prawo materialne, prawo ustrojowe i prawo postępowania	336
3. Gałęzie prawa	337
4. Przebudowa systemu prawa w Polsce po 1989 roku	339
Wybrana literatura	343
Rozdział XIII. ZASADY GAŁĘZI PRAWA	344
1. Wprowadzenie	344
2. Zasady prawa międzynarodowego publicznego	345
2.1. Zasada suwerennej równości państw	347
2.2. Zasada nieinterwencji	349
2.3. Zasada równości państw	349
2.4. Zasada <i>pacta sunt servanda</i>	350
2.5. Zasada pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych	350
2.6. Zasada wyrzeczenia się siły	351
2.7. Zasada bezpieczeństwa zbiorowego	353
2.8. Międzynarodowa ochrona praw człowieka	354
2.9. Międzynarodowe publiczne prawo gospodarcze	355
2.10. Prawo pierwotne Unii Europejskiej	356

3. Zasady prawa konstytucyjnego	357
3.1. Zasada poszanowania i ochrony godności człowieka	357
3.2. Zasada dobra wspólnego	358
3.3. Zasada pomocniczości (subsydiarności)	359
3.4. Zasada niepodległości i suwerenności państwa	359
3.5. Zasada suwerenności Narodu	360
3.6. Zasada demokratycznego państwa prawnego	361
3.7. Zasada podziału i równowagi władzy	363
3.8. Zasada dialogu społecznego	364
3.9. Zasada wolności	365
3.10. Zasada równości	365
3.11. Zasada społecznej gospodarki rynkowej	366
3.12. Zasada pluralizmu politycznego	366
3.13. Zasada decentralizacji władzy publicznej	367
4. Zasady prawa administracyjnego	367
4.1. Zasada legalizmu	370
4.2. Zasada prawdy obiektywnej	371
4.3. Zasada uwzględniania interesu społecznego i indywidualnego	372
4.4. Zasada zaufania obywatela do państwa	372
4.5. Zasada prawa jednostki do informacji	373
4.6. Zasada czynnego udziału stron w postępowaniu	375
4.7. Zasada szybkości postępowania	375
4.8. Zasada ugody administracyjnej	375
4.9. Zasada dwuinstancyjności postępowania	375
4.10. Zasada trwałości decyzji	376
4.11. Zasada sądowej kontroli decyzji	376
5. Zasady prawa karnego materialnego	381
5.1. <i>Nullum crimen sine lege</i>	382
5.2. Zasada odpowiedzialności za czyn	383
5.3. Zasada winy	385
5.4. Zasada humanitaryzmu kary	387
6. Zasady prawa cywilnego materialnego	391
6.1. Zasada równości	394
6.2. Zasada wykonywania praw podmiotowych z uwzględnieniem ich społeczno- -gospodarczego przeznaczenia oraz zasad współżycia społecznego	394
6.3. Zasada ochrony dobrej wiary	396
6.4. Zasada ochrony praw nabytych	396
6.5. Zasada ochrony dóbr osobistych	396
6.6. Zasada ochrony własności	396
6.7. Zasada swobody umów	398
6.8. Zasada wykonania zobowiązań	400
6.9. Zasada pierwszeństwa dziedziczenia testamentowego przed ustawowym	401
7. Zasady prawa pracy	401
7.1. Zasada ochrony pracy	402
7.2. Zasada wolności pracy	403

7.3. Zasada swobody nawiązania stosunku pracy	403
7.4. Zasada poszanowania godności i dóbr osobistych pracownika	403
7.5. Zasada równego traktowania pracowników	404
7.6. Zasada godziwego wynagrodzenia za pracę	404
7.7. Zasada uprzywilejowania pracownika i automatyzmu prawnego	404
7.8. Zasada wolności zrzeszania się pracowników i pracodawców	404
7.9. Zasada udziału pracowników w zarządzaniu zakładem pracy	405
7.10. Zasady postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy	405
7.11. Zasady ubezpieczeń społecznych	405
8. Zasady postępowania sądowego — wprowadzenie	406
8.1. Zasady postępowania karnego	408
8.2. Zasady postępowania cywilnego	412
8.3. Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych	413
9. Zasady prawa gospodarczego publicznego i prywatnego	414
9.1. Prawo publiczne a prawo prywatne	414
9.2. Zasady prawa gospodarczego publicznego	417
9.3. Zasady prawa gospodarczego prywatnego	418
10. Prawo finansowe	419
11. Prawo rolne	422
12. Prawo ochrony środowiska	424
13. Prawo rodzinne i opiekuńcze	425
14. Prawo międzynarodowe prywatne	425
15. Prawo morskie	426
Wybrana literatura	428
Rozdział XIV. ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA	430
1. Wprowadzenie	430
2. Podstawowe typy odpowiedzialności w prawie	433
3. Odpowiedzialność konstytucyjna	434
4. Odpowiedzialność administracyjna	436
5. Odpowiedzialność w prawie finansowym	442
6. Odpowiedzialność karna	444
6.1. Policja	445
6.2. Prokuratura	451
6.3. Sądy powszechne	453
6.4. Sąd Najwyższy	457
6.5. Zakłady karne	458
7. Odpowiedzialność pracownicza	459
8. Odpowiedzialność cywilna	461
9. Odpowiedzialność prawnomiędzynarodowa	467
Wybrana literatura	468
WYKAZ RYCIN	469
SKOROWIDZ RZECZOWY	471